

Sanja Vulić
Zagreb

PUBLIKACIJA O PRVOM ČAKAVSKOM PJESNIKU 20. STOLJEĆA

Mate Meršić Miloradić 1850.-1928., ur. Kristijan Karall, *Novi glas*, posebno izdanje, HAK – Hrvatski akademski klub, Beč, ožujak 2000.

Posebno izdanje *Novoga glasa*, časopisa Hrvatskoga akademskoga kluba u Beču koji vode gradišćanski Hrvati, posvećeno je 150. obljetnici rođenja najpoznatijega gradišćanskohrvatskog pjesnika Mate Meršića Miloradića, a sastoji se od nekoliko priloga.

U uvodnom dijelu mladi dvadeset četverogodišnji glavni urednik Kristijan Karall upoznaje čitatelje sa sadržajem publikacije. Ističe da su dva Miloradićeva pisma, čije su preslike objavljene u publikaciji, do sada bila nedostupna javnosti. Slijedi sadržajno i grafički zanimljiv prilog koji je sastavila Karin Gregorić. U tom se prilogu Miloradićeve pjesme prepleću s biografskim podacima pa se pojedini stihovi povezuju s događajima iz pjesnikova života ili pak s njegovim stavovima i svjetonazorom. Pjesnika se ovom prigodom nastojalo prikazati što nepristranije, poštujući njegove vrline, ali istodobno ne prikrivajući njegove mane. To se postiglo i izborom pjesama u publikaciji, jer je Miloradić svoje stavove vrlo često iznosio u svojim stihovima. Među vrlinama se nedvojbeno ističu pjesnikovo rodoljublje, velika marljivost i ustrajnost te kritičan odnos prema militarizmu i alkoholizmu. S druge strane, Miloradićevo pjesništvo otkriva i manje privlačne strane njegova značaja, kao što su pjesnikova naprasna i svadljiva narav, nedovoljno poštivanje crkvene hijerarhije te podrugljiv i podcjenjivački stav prema ženama. O pjesnikovoj naravi svjedoči i biografski podatak o višegodišnjoj svađi s roditeljima, kojima ni na pogreb nije došao, premda je

riječ o siromašnim ljudima koji su se mnogo čega odrekli zbog njegova školovanja. Priznanje i zahvalnost za njihovu žrtvu otkrivaju tek njegovi stihovi. Po jednom detalju iz školskih dana sličan je slovenskomu piscu Ivanu Cankaru. Naime, kad se Miloradić školovao u obližnjem gradu Kisegu, majka mu je donijela u školu hranu, a on ju je svojim kolegama prikazao kao sluškinju svojih roditelja. Gotovo identičan detalj može se susresti u Cankarovo autobiografskoj crtici *Grieh*. Sljedeća tri teksta, iz pera Nikole Benčića, Alojza Jembriha i Vladimira Vukovića, nastala su na temelju izlaganja održanih na znanstvenom skupu o Miloradiću u rujnu 2000.

U svojoj studiji »Znanstveno djelovanje Mate Meršića Miloradića«, dr. Nikola Benčić predstavlja pjesnika u posve drugom svjetlu. Naime, Miloradić je pjesme počeo pisati tek u kasnijoj životnoj dobi, a znanošću se bavio cijeli život, objavivši veći broj znanstvenih rasprava i knjiga. Objavljivao je u Ugarskoj, Austriji i Njemačkoj, uglavnom na mađarskom i njemačkom jeziku, a stanovit broj radova ostao mu je u rukopisu, Na latinskom je jeziku izlagao na znanstvenim skupovima u Švicarskoj, Monaku i Njemačkoj. Osim teologije, dobro je poznavao filozofiju i brojne prirodne znanosti, bavio se i sociologijom i ekonomijom. Osobito je bio poznat po svom zanimanju za geometriju. Okušao se i kao metodičar za potrebe nastave vjeronauka. Djelatno je sudjelovao i u jezikoslovnim gibanjima svojega vremena pa je 1919. g. objavio *Slovnícu hervatskoga jezika za selske škole*. Dr. Benčić navodi Miloradićeve uzore u znanstvenom svijetu, ali i njegove oštre polemike sa suvremenicima.

U radu »Recepcija Mate Miloradića u Hrvatskoj«, dr. Alojz Jembrih nabraja autore iz Hrvatske koji su pisali o Miloradiću. Među njima su Janko Barlé, Rudolf Strohal, Mate Ujević, Stjepan Ivšić. Osobito pak ističe Zvanu Črnu i Milorada Stojevića, jer ta dva autora zamjećuju značenje Miloradićeve poezije u sklopu cjelokupnoga čakavskoga pjesništva u 20. stoljeću, ponajprije zato što je Miloradić prvi pjesnik koji u 20. stoljeću objavljuje stihove na čakavici. Dr. Jembrih je izdvojio i Jožu Skoka, koji je Miloradića prvi uvrstio u *Antologiju hervatskoga dječjeg pjesništva* jer je taj pjesnik pisao i pjesme za djecu. Posebno pak prikazuje tekstove o Miloradiću iz pera Rafe Bogišića, Milana Moguš, Đure Vidmarovića i

Irvina Lukežića te djela gradišćanskohrvatskoga znanstvenika Nikole Benčića koja su objavljena u Hrvatskoj.

U svom tekstu »Vlastita imena kot stilsko sredstvo u Miloradićevi pjesma«, Vladimir Vuković opisuje imena iz antičke kulture i mitologije kao najzastupljenija u Miloradićevu pjesništvu. Na drugome su mjestu po učestalosti biblijska imena, dok su novovjeka imena iz znanstvenoga, umjetničkoga i političkoga života najmanje brojna.

Tim tekstom završava ova osebujna publikacija koja je, osim sadržajem, zanimljiva i zbog jezika kojim je napisana. Osim teksta dr. Alojza Jembriha koji je na suvremenom hrvatskom književnom jeziku, svi su ostali prilozi na gradišćanskohrvatskom književnom jeziku koji je, zavisno od sklonosti pojedinih autora, pod jačim ili slabijim utjecajem suvremenoga hrvatskoga standardnoga jezika. Od niza jezičnih zanimljivosti ovom ćemo prigodom izdvojiti nekoliko usporedbenih frazema te uobičajeno gradišćanskohrvatsko sklanjanje brojeva od pet nadalje, npr. *pred 150-imi ljeti* (str. 9.), *pred 100-imi ljeti* (str. 25.). U tim primjerima brojevi 150 i 100 dobivaju instrumentalni nastavak. Svi su usporedbeni frazemi ekscerpirani iz Miloradićevih pjesama pa se mogu smatrati jednim od njegovih stilskih izražajnih sredstava. Najčešće je riječ o usporedbenim frazemima pridjevskoga tipa, npr. *sam kot mišić med mačkuri* (str. 11.), zatim imeničkoga tipa, npr. *vlast kot iz srebra* (str. 18.) te glagolskoga tipa, npr. *zginut kot sanja* (str. 19.) i sl.

Kombinacija pjesničkih tekstova i znanstveno-publicističkih priloga koje sadrži ova publikacija omogućuje analizu gradišćanskohrvatskoga jezika s različitih aspekata. Ti su tekstovi, kao i ostala gradišćanskohrvatska književno-jezična produkcija, neprijepornim pokazateljem kako gradišćanskohrvatski jezik, u ovom našem vremenu, na izvoran i nadasve zanimljiv način afirmira čakavštinu, osobito u usporedbi s onim čakavskim krajevima u matičnoj domovini u kojima *čakavska rič* nezaustavljivo izumire.